

Gémes István
Csupa titok

SZIVÁRVÁNY-FÜZETEK 3.

ISMERED JÉZUST? — III.

CSUPA TITOK

Már az Ótestamentum tudott arról, hogy „a titkok az Úréi, a mi Istenünkéi” (5Móz 29,28). Ez a hitvallás egyrészt a véges emberi elme Isten titokzatos nagysága előtti meghajlását jelenti, másrészt az ember ámulatát, amely minden istenivel való találkozásnál eltölti. Ebből születnek meg az Isten jelzői: Ő a nagy, a hatalmas, a fenséges, a dicsőséges. Ő nem ember, más, mint mi vagyunk.

Mindezt átélték az emberek Jézussal találkozáskor is: bármennyire ismerték, mégis ismeretlen maradt számukra. Bármennyire azt gondolták, értik őt, mégis csalódottan kellett Jézusnak kérdeznie a tanítványokat: hát ti sem értitek? Mert ez a Jézus sem volt kevésbé titokzatos. Tettei is újra meg újra meglepték a környezetét. Hát még a mondanivalója! Az igazi tanítványságról, a valódi nagyságról, egymás be- és elfogadásáról elmondott üzenete a titokfeltárás erejével hatott hallgatóira.

Nem is beszélve arról, hogy szinte csupa titokmezőt tárt a tanítványok szeme elé, ha nekik nagy ritkán sajátmagáról beszélt. Ehhez járultak a vele történetek: király számárháton, átváltozva a hegyen, – micsoda mélységek és magasságok! S végül a minden titkok titka, amely kétezer év óta izgatja a kedélyeket: Isten (volt)-e ez a Názáreti? Vagy csak egy a sok zsidó közül, akik mindegyike magát mindig is Isten küldöttének és felkentjének tartotta?! Csoda-e, ha az apostoli üzenet a bölcsesség és ismeret minden kincsét vélte elrejtve abban a titokban, amelynek megismerése a keresztény ember legfontosabb célja kell legyen: „Az Atya és a Krisztus titkának megismerése által jutunk el az értelem meggyőződésének teljes gazdagságára” – írja a Kolosszéi levél (2,2).

Az itt olvasható hat egység kis lépésekben próbál betekintést nyújtani a titkok mezejébe. Hogy átéljük a csodát: a nagy titkot, hogy a Jézus Krisztus közöttünk van (Kol 1,27).

Bizony, a titkok az Úréi, a mi Istenünkéi!

1. A TANÍTVÁNYSÁG TITKA

Ti vagytok a világ világossága. Nem rejthető el a hegyen épült város. A lámpást sem azért gyújtják meg, hogy a véka alá, hanem hogy a lámpatartóra tegyék, és akkor világít mindenkinek a házban. Úgy ragyogjon a ti világosságotok az emberek előtt, hogy lássák jó cselekedeteiteket, és dicsőítsék a ti mennyei Atyátokat. (Mt 5,14-16)

Az evangéliumokat olvasgatva, kicsit szomorúan állapíthatjuk meg, hogy Jézusnak nem igen volt szokása tanítványai különösebb dicsérése. Inkább az a benyomásunk, hogy igen sok baja volt velük. Sokszor bántotta őt a tanítványok értetlensége, keményfejűsége vagy az, hogy még mindig maradian gondolkoztak. Aki pedig a feltámadása utáni megjelenéseiről olvas, láthatja, hogy még akkor is „szemük megnyitására” volt szükség, hogy egyáltalán megértsék a történeteket. A sok és díszes „tökéletességi köntös”, amit későbbi, kegyes korok Péterre, Jánosra vagy Andrásra nagy fantáziával ráaggattak, nemigen egyezik a tanítványok evangéliumokból ismert, eléggé lehangoló képével.

De ha nem is dicsérte Jézus a tanítványait valami fellengző vagy hízelgő módon, értette azért a módját, hogy el ne kedvetlenítse őket. Csak az ő „dicséretei” éppen más természetűek, mint ahogy azt mi emberek megszoktuk. Egy ilyen rövid „dicséretféle” mondata áll fejezetünk kezdetén, amely így hangzik: Ti vagytok a világ világossága. Jó, ha figyelünk arra, hogy Jézus nem ezt mondta: *legyetek* a világ világossága – mert így ez a kijelentés hallatlan kitüntetés, nagy-nagy dicséret. Nézzük meg azért közelebbről, hogy mit is mondott vele Jézus?

1.

Ha Jézus azt mondta, hogy tanítványai a „világ világossága, fénye”, akkor olyan korabeli szóhasználatot vett igénybe, amelyet minden hallgatója – így minden tanítványa is – megértett. Kortársai a szenvedélyesen szeretett fővárosuknak, Jeruzsálemnek többek között azt a kitüntető jelzőt szeretnék adni, hogy ez a tényleg 740m magas hegyen épült város olyan a népek számára, mint valami világítótorony a tengeren hányódónak: tájékozódni lehet rajta. Vagy pl. egy híres rabbit, tanítót, királyt vagy prófétát szívesen tüntettek ki ezzel a címmel: „Izrael világító fáklyája”.

A kép tehát közismerten használt és érthető volt, akár az agyondicsért fővárosról, akár emberekről volt szó. Azt akarta mondani, hogy akire vagy amire alkalmazták, az pótolhatatlanul fontos volt a környezete számára.

Nos, a kereszténység kétezer éven át élt abban a hitben, hogy Jézusnak ez, az eredeti tanítványokat dicsérő mondata, rá is vonatkozik. S aki ismeri az egyháztörténetet nagy vonásokban, annak el kell ismernie, hogy a világ mennyi sötét zugába világított be a kereszténység, s teremtett maga is világosságot. Az egyik nagy világgyűlésen együtt voltam egy munkacsoportban egy új-guineai, pápua tanítóval. Beszélgetés közben elmondta, hogy nagyapja még emberevő, kannibál volt. Beszért arról a sok szörnyűségről, ami a legdrasztikusabb babonák mellett pokollá tette népe egész életét. – Hogy tudtatok ebből kiszabadulni? – kérdeztük tőle. „Az evangélium szabadított meg bennünket. Ez az Isten szeretetéről szóló jó hír világított bele sötét szívünkbe, s világosságánál láthattuk, hogy milyen mélyre zuhantunk. Nem voltunk emberek, de az evangélium világossága azokká tett minket.” – Vagy gondoljunk a rabszolgaság elleni harcra, az emberi méltóságért folytatott küzdelmekre. Nem kétséges, hogy a kereszténység nagy súlyt helyezett a tanításra, s hogy az ismeret és tudás révén igen sok sötétséget sikerült eloszlatnia. – Vagy gondolhatunk a betegek, özvegyek, árvák sorsának enyhítésére, amely tevékenység mindig is nagy szívügye volt a Krisztushívők egyházának. Hány ember áldja a szeretet és irgalmasság gyógyító és enyhítő kezeit! Azokról a milliókról pedig csak nagy tisztelettel és hálával szabad megemlékeznünk, akik – gyakran embertelen körülmények között és saját életük kockáztatásával vagy éppen a feláldozásával – hirdették szerte a világban, hogy az Isten világosság és benne nincs semmi sötétség. Egész népeket és földrészeket szabadítottak meg babonáktól, sötétségben tartó hiedelmektől és hatalmasságoktól. Hosszú éveken át dolgozhattam Braziliában. S miközben a keresztényellenes propaganda azt szavalta, hogy az indián őslakosokat meg kell hagyni „ősi ártatlanságukban”, igyekezett elhallgattatni azokat közülük, akik a fényt az evangéliumnak köszönhatték.

Ma divat sárba rántani a kereszténység minden ilyen világító tevékenységét és szemére vetni sok jelenlegi bajunkat. Ám ez igazságtalanság és jele annak, hogy a sötétség nem szereti a fényt, a világosságot és örök hadjáratot folytat ellene, amelyet soha meg nem szüntet.

Persze mindez az igazán pozitív látás, elemzés sem szabadít fel bennünket a kínos kérdés alól: mai keresztények, a XX. század vége felé mit csináltunk a fénnel, amelyet ránk bízott az Úr? Világosságunkat nem rejtettük-e inkább véka alá? Világítottunk-e másnak vele, szolgálatára, rendelkezésére bocsájtottuk-e? Eltávozott-e már valaki tőlünk úgy, hogy azt

mondta volna: hála Istennek, most jobban látok, most esett fény az útamra, mintha hályog esett volna le a szememről?

Vagy inkább kiderül, hogy mi is szívesen fújtunk egy követ a sötétséggel, beleolvadtunk az általános sötétségbe, s ezzel még a saját világosságunkat is elfojtottuk? Ez nem moralizálás, nem kísérlet arra, hogy hamis bűnbánatot gerjesszen bennünk. Csak előrevetített kérdése az Isten utolsó ítéletének.

2.

Ne rekedjünk meg azonban általánosságokban, inkább nézzük meg konkrétan a jelenlegi helyzetünket. A kérdésekre, tényfeltárássra ki-ki feleljen személyesen magáért, én csak néhány erősebb vonalat szeretnék meghúzni.

a.) Jézus korában a palesztinai házikóknak csupán apró, kerek nyílása volt, rendes ablak helyett. Ennek következtében tulajdonképpen éjjel-nappal kellett égetni az apró olajmécsest. Ezt a mécsest rákötötték egy faágra vagy fadarabra, amit a falba erősítettek. Ha nappal levették róla a mécsest, egy agyagedény alá dugták. Ha azonban újra elővették, fényt vártak el tőle, *kötelessége* volt a világítás. Láthatóvá kellett lennie, hogy az emberek is láthassanak mellette, hogy dolgozni, élni tudjanak. Feladata tehát nem luxusszámba ment, hanem életfontosságú volt a szerepe.

Ez a „láthatóság”, ez a mindenki által való tudomásulvétel izgatja az én fantáziámat. Két okból. Az egyik: modern világunk átalakulása, amelyben egyre több sötét foltnak igénye az, hogy minden, ami világosságot terjesztene ebben a világban, kiszoríttassék a társadalomból. (Ezt a diktatúrák alatt sokan átélték, durva erőszakkal is.) Látszólag apró és nagyon ésszerű lépésekkel történik ez, szinte észrevétlenül. Az Európai Unió olyan alkotmánya készült el, amelyből „kifelejtették” az egyházakat. Németországban takarékosagra hivatkozva egyszerűen eltöröltek egy egyházi ünnepet. A vasárnap ünnep-volta lassanként eltűnik: Németországban rentabilitásra hivatkozva a gépek és a gyárosok zsebe kedvéért törlik a munkaszünetet (amit még Sztálinék is csak egy rövid időre mertek megkísérelni), és megengedik a boltok nyitvatartását. Bajorországban az állítólagos objektív igazság kedvéért legfelsőbb bírósági ítélettel adnak egy embernek igazat a kb. 60 millió kereszténnyel szemben ebben az országban, csak, mert utálja a feszületet és a keresztet – és eltűnnek a feszületek az iskolatermekből. Szinte bántó, hogy a tömegközlelési eszközökben csak akkor jut szóhoz a kereszténység, ha valami visszásságát, eltorzulását lehet kipellengérezve, gúnyolódva, cinikusan tálalni.

Mi is tudunk a vallásháborúkról, a boszorkányüldözésekről, a kereszteshadjáratokról, az egymás irtásáról. Nem tagadjuk, hogy ez mindmegannyi szennyfolt a kereszténység testén. De ha csak ezekkel kíván érvelni évszázadok múlva is a sötétség, hogy ilyen raffinált eszközökkel taszítsa le a nyilvánosságra tett, világítani kívánó mécsest, – akkor itt a sötétségnek nagyon ravasz, de régi taktikájáról van szó.

b.) Elgondolkoztató egy másik kortünet is. Könnyörtelen uniformizáló tömeggondolkodásunk nem bírja a sorból kitáncolókat, a „kiszállókat”, a „kiugrókat”, a kiemelkedőket. Légy olyan mint a többi, ne akarj más lenni! Ne táncolj ki az általános tömegeből, légy és maradj egy a szürke verebek közül, minden különlegesség nélkül.

Hogy ez mennyire hazug és téves, azt a fiatalság egészségesebb ösztöne, eltorzítva bár, de mutatja a virulensen megnyilvánuló „sztárkultuszával”. Nem igaz, hogy nem kívánjuk a különöset, a sorból kitáncolókat, az ideált. De ha már mi idősebbek nem szolgáltattunk ilyeneket, akkor minden extravagáns jó. Csak mert gólokat tud rúgni bár esetleg üres fejű, közepszerű hangját ügyesen rezegtető a torka, szenzuális, kirakatba való teste van, az ilyet a más, a bálvány emelvényére is képes állítani. Ha már én magam nem tudok, nem akarok, nem merek kitáncolni a sorból, hadd ünnepelem őt, aki ezt elvégzi helyettem.

Nem gúny vagy irigység beszél most belőlem, inkább szomorúság. Mert ne felejtsük el, hogy Isten valamennyiönket ilyen „sztároknak”, fényt hordozó, világító csillagoknak, másoknak útat mutatóknak, másokat tanácsolóknak teremtett. De ha mi keresztények sem teszünk mást, mint amit mindenki amúgy is csinál, hol itt akkor a „másság” funkciója? Elfelejtettük már teljesen, hogy mi a világ világossága volnánk? Önkényesen mondunk le erről a sztár-szerepünkről? Pedig nem is mi harcoltuk ki magunknak, isteni ajándékként kaptuk! Vagy allergiánk van az Isten ajándékára?

Mikor döbbenünk rá arra, hogy a mécsest ne dugdossuk a véka alá, mert vagy elfojtja a lángját végérvényesen, vagy pedig az elfojtott kanóc füstje minket is megmérgezi? Szégyeljük, s nem merjük vállalni azt, hogy mások vagyunk mint a többiek? Ne feledjük el, hogy Jézus és mozgalma eredetileg a sorból kitáncoló tiltakozó együttese volt! Hol vagyunk ettől? Nyeljük, mint a békát, mindazt amit a sötétség diktál s nem merjük elővenni a fényt, rátenni a lámpatartóra, hogy belevilágítana ebbe a dzsungelbe és életet vinne bele? Miért nem?

3.

Talán sehol olyan óriási szerepe és jelentősége nincsen a fénynek, mint a hajózás területén. Ha tengerparton nyaraltok valahol, feltétlenül nézzetek tisztelettel a világítótoronyokra. Millió hajós veszett volna már oda, ha a torony fénye nem irányítja, ha nem mutatta volna meg az utat. Jézus nem szán tanítványainak kisebb szerepet és feladatot, amikor azt mondja, „ti vagytok a fényhozók a világ számára”. Útmutatás, iránymutatás a feladatunk. Életmentés a szó legszebb értelmében. Ezért kötelességünk a magunk mindig újra való megkérdése: kinek világítottam meg az útját? Ki tudott rajtam tájékozódni? Kinek mentettem meg az életét az élet nagy viharai közepette?

A fény világosságot áraszt, de emellett van egy másik feladata is. A fény melegít is. Szorongatott, nehéz helyzetekben akármilyen csekélyke a fény, a melegség, meghittség, a fészek biztonsága érzését sugározhatja. S hiába tagadjuk, mégis igaz: melegre, melegségre vágyik nagyon sok ember. Mi valamennyien. A szeretet melegségére.

Jézus azért helyezte bele ebbe a világba az ő tanítványait, hogy őt világítsák be a sötétbe, s hogy az ő szeretetét, melegét áraszák szét ebben a hideg világban. Ez az egyedüli módja annak, hogy rajtuk keresztül Isten dicsősége jelenjen meg ebben a világban. Ez a tanítványság titka!

Csak amennyiben ennek a feladatnak megfelelünk, hivatkozhatunk arra, hogy Jézus Krisztus tanítványai vagyunk. Azaz, az ő ember- és világmentő titkának részesei.

2. A NAGYSÁG TITKA

Ezután versengés is támadt köztük arról, hogy ki a legnagyobb közöttük. Erre ő így felelt nekik: „A királyok uralkodnak népeiken, és akik hatalmuk alá hajtják őket, jótevőknek hivatják magukat. Ti azonban ne így cselekedjétek, hanem aki a legnagyobb közöttetek, olyan legyen, mint aki szolgál. Mert ki a nagyobb? Az, aki asztalnál ül, vagy aki szolgál? Ugye az, aki az asztalnál ül? Én pedig olyan vagyok közöttetek, mint aki szolgál.” (Lk 22,24-27)

Ugye a ti szívetekből is beszélek, ha azt mondom, hogy igen nehezen lenyelhető és megemészthető gombóc az, amit itt Jézus kínál? Hova is vezetne az, ha eszerint rendeznénk be a saját életünket és a társadalomét? Nem azok a franciák ismerik a legégbekiáltóbb társadalmi különbségeket, akik annakidején nagy forradalmuk egyik fő vezérszólamává tették az „égalité”-t, az egyenlőséget? Nem ebbe bukott bele Tolsztoj Leó, aki poljái birtokán az

egyenlők és egyformák Isten-országát akarta megalapítani a Hegyi Beszéd alapján? S még ma sem foszlott szét minden idők szocialistáinak álma az egyenlő, új embertípusról, amit egyre új formában tálnak felmelegítve, mintha még remény lenne a tartósítására!

Igen meredek Jézusnak ez az elmélete, azt be kell látnunk! Mégis – úgy látszik – megéri azt, hogy foglalkozzunk vele, mint sok titkának egyik legellentmondásosabbjával.

1.

Először is verjünk ki a fejünkből két ellenvetést, amellyel szívesen megkontráznánk Jézusnak ezeket a szavait. Jézus nem amiatt utasítja rendre a tanítványait, mert a közöttük felállítandó nagyságrendről vitatkoznak. Ám tegyék! Ilyen az ember. Egész életének egészséges motorja az, hogy fel akar nőni, nagy akar lenni, s aztán nagyobb is szeretne lenni. Akiben ez a motor csődöt mondott, az lehet, hogy örökifjú marad, de elfelejtett felnőni és az infantilitás sajnálatraméltó állapotában reked meg. A felnőtté válás bizonyos agresszív erőket is igénybe vesz és azokat olyan kanálisokba vezeti, amelyek működése nélkül elsatnyulna a felnövő ember élete. *Lenni* azt jelenti, hogy valamire vinni, valahová eljutni, valami célt elérni. Az odavezető út gyakran tövises, nehéz és akadályokkal teli. No de hát mire valók azok a génjeink, amelyek a fajfentartást, a túlélést, a megvalósítást szabályozzák bennünk? Hát nem arra, hogy kiváljunk, kiemelkedjünk, magunkat próbára tegyük, nyomás alá helyezzük, akadályokat eltávolítsunk, átlépjünk, legyőzzünk? S ha azok éppen emberek, akkor velük mérjük össze magunkat? Ahogyan kicsik vagy nagynövésűek, gömbölyűek vagy keszegek, borotvaéles észjárással vagy lépcsőház-logikával rendelkezők vagyunk, úgy állhat elő mindenféle rangsorolás is: *Én* mégis több vagyok mint *te*, nagyobb, mint *ő*, erősebb *ez*, mint *amaz*, mint *én*. S ha valaki itt szemet akar húnyni ezen helyzet felett, az hamarosan rádöbben a fiaskóra. Emlékszem a 70-es évek ismételt kísérleteire, amikor egyházi békemozgalmak olyan társasjátékokat dobtak piacra, amelyekben nem lehetett nyerni, győzni, azaz nagyobbak lenni a másiknál. Szinte hangtalanul tűntek el ezek az emberi valót teljesen félreismerő játékok a piacról. Érdektelenek lettek, mert le akarták fojtani az egzisztenciabiztosító motort.

Nem, Jézus még csak nem is felel arra, amit tanítványai tesznek, s amelyet az eredeti szöveg alapján úgy kellene fordítanunk, hogy a „cívódás szeretetét” gyakorolták. Hadd cívódjanak, ha ezt még szeretik is, mint mozgásban tartó motort!

A társadalmi dimenziót sem akarja forradalmasítani Jézus. Amit ő hirdet, azzal nem lehet UNO-t vezetni, az amerikaiak világuralmi hegemoniáját biztosítani, a nemzetközi „multik” gyanúsán átláthatatlan machinációit ellenőrizni vagy egy népi drámát a tárgyalóasztal biztonságából dirigálni. Jézus – hogy így mondjam – itt kapitulál a reális tények előtt: igenis vannak királyok és vannak azok uraltjai, – ez a valóság. S ennek megfelelően van királyi palota dőzsölő fényűzése és ároksági viskók egészségtelen pária-vegetálása. Sőt fanyar humorral még azt is hozzáteszi, hogy ebben az áthidalhatatlan helyzetben a királyok még azt is el tudják érni, hogy alattvalóik „jótévedőknek” tartsák őket... Hogyan is mondta ezt cinikusan századunk nagy ideológiai mótelyezője? „A népet akarata ellenére boldoggá fogom tenni!”

Jézus nem ez ellen a társadalmi berendezkedés ellen megy most a barrikádokra – bármennyire is szeretnénk a forradalmár köpenyét ráaggatni.

2.

Nem véletlen, hogy a zsidó nyelvből származó *Jehosua* név, a mi *Jézus* szavunknak a megfelelője, annyit jelent, hogy „Isten az én szabadítóm”. S bármennyire furcsán hangzik is, éppen ez a Jézus akarja meg- és felszabadítani követőit – éppen ezekkel a nagyon meredek szavaival.

Hogyan? Hadd válaszoljak néhány megfigyeléssel.

Először: szeretné megszabadítani őket attól a kísértéstől, hogy nagyobb, erősebb voltak *hatalommal párosítsák* és abban éljék ki magukat. Mert a hatalom édes vágya igen csábító, s csak nagyon kevesen tudnak a hatásától mentesek maradni. A hatalom ölhet, butíthat és nyomorba is dönthet, akár a mákony, az alkohol. Mert a hatalom szenvedéllyé nőheti ki magát, amely lebénítja az embert, eltompítja az érzékeit, elaltatja a lelkiismeretét és képtelenné teszi normális kapcsolatokra. Gondolatok vissza (cserkész)tábori valóságos helyzetünkre. Lehet mutatni a hatalmamat, fitogtatni azt, hencegni vele. De hogy emberi kapcsolatokat vele nemcsak, hogy tartósan fel nem építhetek, de még lehetetlenné is tehetem őket, az ugye sokunk tapasztalata!

Hosszú iskolai pályafutásom alatt számtalan hatalma tudatában élő és cselekvő pedagógussal találkoztam. Ezért is vésődhetett örökre emlékezetembe az a német-franciaszakos tanárom, aki – korát messze megelőzve – lemondott a hatalom igénybevételéről a munkájában. A meggyőzés, a beláttatás, az önmagaddal való szembesítés módszerével sokkal többet ért el nálunk, diákjainál.

Másodszor: Jézus itt abszolút radikális nézetet képvisel: a rabszolgával hasonlítja össze magát. A hatalomgyakorlás veszélyétől ő kész odamenekülni, ahol ez a kategória már egyáltalán nem játszik szerepet. Egy felszolgálónak, szolgának, megvásárolt rabszolgának mindene lehet, de hatalma, az nincs. S amikor Jézus ezt teszi, akkor ezzel nem csupán követésre méltó példát állít a tanítványok elé. Egyben bemutatja, hogyan lett ő szabaddá, a szolgaság látszata ellenére. Nem kötötték őt szabályok, konvenciók, amikor kortársaival találkozott, nem volt életének nagy vágya, hogy hatalmi igényével magához láncolja a tanítottakat, meggyógyítottakat, megtisztítottakat. Félek, hogy ha tudta volna, hogy mi mit csinálunk majd belőle, még egyházat sem akart volna – hatalomtól megrészegetett és hatalmi struktúrákra felépített egyházat. Hát még ha tudta volna, hogy egyháza majd nyíltan vagy burkoltan még világuralomra is törekszik? Nem kellene sokszor imádkoznunk valahogy így: Istenem, szabadítsd meg ezt a világot minden rossztól, és ezt először rajtam kezd el...?

3.

Feltűnnek nekem ebben a szakaszban a Jézusnál itt használt képek: a nagyok és a fiatalok, a vezetők és a szolgálók, az asztalnál ülők és az asztalnál felszolgálók. Tudom, hogy mindezeket a mindennapi élet legközvetlenebb formáiból vette. És mégis elgondolkoztat az asztal, az asztalnál ülés, az ottani felszolgálás és a szolga képe, amit olyan kitartóan emleget.

Ez az egész szóhasználat ui. engem arra a jelenetre emlékeztet, amelyben Jézus mindezt maga is átélt és gyakorolta. Emlékeztek, ahogy ezt János evangélista leírta? Keresztrefeszítése előtt búcsúvacsorára hívta meg a tanítványait, mert még erre a legeslegutolsó kapcsolatra is nagyon nagy szüksége volt. Az asztalhoz telepedés közben viszont valami nemvárt „botrány” történt: Jézus felállt, kendőt kötött maga elé, edénybe vizet töltött és – *horribile dictu!* – elkezdte tanítványai lábát mosni. Az elképedés és megütközés, sőt megbotrányozás határtalan volt. S egyben lehullt az álarc a tanítványokról. Kiderült, hogy Jézust meg sem értették, de össze is omlott bennük a nagy ÚR képe. Hát ehhez szegődtek ők? Ők azért állítottak fel rangsort egymás között, mert a rangsor tetejére őt helyezték, a mindenható, hatalmas URAT. S most ez az Úr itt kuporog a lábuk előtt és a legutolsó, legközönségesebb feladatot végzi – mégpedig önként. Ez nem lehet igaz! S egyszerre feltolul bennük a csalódás, a szeméremérzet és sok más megnevezhetetlen érzelm. Péter próbál kitörni ebből a bénítóan kínos helyzetből: „Az én lábamat ugyan soha meg nem mosod!” – kiáltja tiltakozásul, bizonynyal a többiek nevében is. De gondolom, hogy legszívesebben sírna szégyenében, hiszen ez a görnyedő lábmosó az, akihez, mint hatalmas Úrhoz, kötötte az életét. Micsoda kiábrándulás! Nem mondta pedig azt nekik Jézus már korábban, hogy „közöttetek szolgálóhoz hasonló vagyok”? Akkor oda se figyeltek rá!

Ez a történet azonban kulcsot ad a kezembe, hogy Jézus „meredek” szavait mégis megértsem és elfogadjam: mégpedig a történet kicsit körülményes bevezetését, amit az evangélista láthatóan fontosnak tartott és kihangsúlyozott. Így hangzik:

„A húsvét ünnepe előtt pedig Jézus tudva, hogy ütött az órája, hogy átmenjen evilágból az Atyához, mivelhogy szeretete őket...”

A kulcs ez: amit és ahogyan tett, azt a tanítványai iránti *szeretetből* tette: mindvégig szeretete őket, mondja János. Magyarul: számára csak egyetlen egy szemüveg, kategória, mód létezett, amelyen keresztül nézte az embert: a szeretet szemüvege. Szerinte – és ez a tulajdonképpen megdöbbentő ebben – sem tudás, sem képesség, sem megértés, sem hatalom nem megfelelő keret az embernek emberhez való viszonyulásában. Azok következményei lehetnek bizonyos mértékben annak, hogy szeretem őket. De ha szeretet nincsen bennem, akkor ne is közelítsek más emberhez.

Mondjam, ismétljem Jézus képeit? Ki az, ha nem egy nevelő, akinek a fiatalhoz hasonlónak és nem őt fejlődésében letipróvá kell lennie? S milyen az a vezető, ha az a hatalomvágy ígézetében él? Vezető az még?

Ezen az istentiszteleten az Úr testét és vérének is magunkhoz vesszük. Ékes kiábrázolása ez annak, amit Jézus szolgálatnak nevezett. A búzalisztból sült kenyérbe, a tőkéről nyert borba alázódik bele, hogy vele nekünk szolgáljon. Nem dörög, nem lármázik, nem fitogtatja a hatalmát. De túlél minden gúnyt, támadást, mellőzést, hiszen nem publicity-éhes. Inkább csak, mert szeret minket, kész szolgálni nekünk.

Ezt megérteni alig is lehet, de hozzátartozik feltétlenül Jézus legmélyebb titkához. Ez az igazi nagyság titka.

(Elhangzott egy cserkésziszti konferencián tartott istentiszteleten.)

3. A VENDÉGLÁTÁS TITKA

Azután egy példázatot mondott a meghívottaknak, amikor észrevette, hogyan válogatják a főhelyeket: „Ha valaki meghív lakodalomba, ne ülj a főhelyre, mert lehet, hogy nálad érdemesebb embert is meghívott. És ha odamegy hozzád, aki meghívott téged is, meg őt is, és így szól: Engedd át neki a helyet! – akkor szégyenszemre az utolsó helyre fogsz kerülni. Hanem ha meghívnak, menj el, ülj le az utolsó helyre, hogy amikor jön az, aki meghívott, így szóljon hozzád: Barátom, ülj feljebb! – s akkor becsületed lesz minden asztaltársad előtt.”

Azután szólt Jézus ahhoz is, aki őt meghívta: „Ha ebédet vagy vacsorát készítesz, ne a barátaidat hívd meg, ne is a testvéreidet, rokonaidat vagy gazdag szomszédaidat, nehogy viszonzásul ők is meghívjanak téged. Hanem, ha vendégséget rendezel, szegényeket, nyomorékokat, sántákat, vakokat hívjál meg, és boldog leszel, mert nincs miből viszonzozniuk. Te pedig viszonzásban részesülsz majd az igazak feltámadásakor.” (Lk 14,7-10;12-15)

Nem az a benyomásom, hogy erről az ígéről túlságosan sokszor hangzanának el prédikációk a szószékeinkről. Valószínűleg azért nem, mert itt mintha egyszerűen arról beszélne Jézus, hogy esetleges meghíváskor hogyan is viselkedjék a meghívott. Nos, rögtön elmondom, hogy sokkal többről van itt szó ebben a csak Lukács által feljegyzett példázatban. Erről szeretnék pár szót ejteni.

1.

Első olvasásra tényleg az a benyomásunk: egyszerű, mindennapi viselkedésszabályokról beszél Jézus. Mintha csak azt akarta volna elmondani, hogy hogyan viselkedjenek tanítványai meghíváskor, ha egyáltalán adnak magukra valamit: legyenek

szerények, ha meghívtak! Sosem tudhatjátok, kit hívtak még meg rajtatok kívül. – Hadd mondjam el itt azon melegében egyik személyes élményünket. Egy gyülekezetben – két ellenszavazat ellenére – megválasztottak lelkésznek. Alig voltunk ott pár hete, legnagyobb meglepetésünkre éppen azok egyike hívott meg feleségemmel vacsorára, akik ellenem szavaztak. Nem tudtuk hová tenni a dolgot. De méginkább csodálkoztunk, amikor beléptünk a vendégfogadó házba: ott ült már a vendégasztalnál a sekrestyés házaspár és a gyülekezetben dolgozó két diakonissza testvér. Hiába néztünk körül, a három kollegám közül nem volt ott egyik se (négyapós gyülekezet volt). Rögtön átvillant az agyamon: házigazdánk félreérthetetlenül értésünkre kívánta hozni – ha már szavazata ellenére mégis bekerültünk a gyülekezetbe! – hogy hol a helyünk: a sekrestyés és a diakonisszák, a gyülekezet alkalmazottai között. Csak megjegyzem, hogy mind a négyükkel nagyon hamar testvéri kapcsolatban tudtunk együtt dolgozni, de 17 év kellett eltelnie, hogy számító és uralkodni vágyó házigazdánkkal zöldágra vergődjünk.

Meghívott vagy, ami annyit jelent, hogy vendéglátód nevedet, híredet, tekintélyedet elismeri – mégha csak fogcsikorgatva is, mint a mi esetünkben. Mégis jobb, ha ezt nem te képzeled be magadnak, hanem azt a vendéglátó szájából hallod. Jobb, ha nem te emlékezteted őt előkelő voltodra, túl magabiztos vagy netán kihívó fellépéssel, hanem ő honorálja ezt azzal, hogy az első helyre ültet. Mindenképpen jobb, ha ellenkező esetben nem kényszeríted őt arra, hogy ezt legyen kénytelen mondani: átadnád a helyedet kérlek X.Y.-nak, aki jelen esetben nekem fontosabb...

De ha Jézus ezt akarta mondani csupán, akkor nem tudom, miért vegyem különösen fontosnak a szavát? Hiszen már a Példabeszédek könyvében is olvashatunk hasonlót: „Ne hencegj a király előtt és ne állj a nagyok helyére. Jobb ui. ha azt mondják neked, jöjj közelebb, minthogy valaki előkelőbb előtt megszegyenítsenek.” (25,6) Azzai fia, Simon rabbi még raffináltabban fogalmazott: „Két vagy három hellyel lejjebb ülj a (téged megillető) helyedtől és várj a hívásra: ülj feljebb!... Jobb, ha azt mondják: ülj feljebb, mint ezt: szállj lejjebb, szállj lejjebb.”

Egy huszadik századbeli liberális teológus itt megelégedetten dörzsölte a kezét és kijelentette, hogy ezek „morális célzatú példázatai” a Názáretinek. Tényleg csak morális apostol lett volna Jézus, aki jólneveltségre oktatót? Három megfigyelés nem enged meg, hogy egyetértsek ezzel.

2.

Az evangéliumok olvasásánál hamar feltűnik, milyen gyakran ült vendégségben Jézus a barátainál, vagy azok voltak az ő vendégei. Eltekintve a nála is megfigyelhető keleti vendégszeretettől, feltűnik, hogy ezeket a vendégeskedéseket gyakran használta fel beszélgetésekre, vitákra, fontos közlésekre. Sőt több csodatettét, gyógyítását is vacsora alatt vagy után hajtotta végre. Így változtatta a vizet borra egy lakodalmi lakománál Kánában, így kente meg őt egy asszony a gazdag vendéglátónál, meggyógyította a vízkórost, megbocsátott egy kétes hírű nőnek, stb. Úgy is mondhatnánk tehát, hogy amit különben is hirdetett, azt ilyen alkalmakkor váltotta tette a mi Urunk. Minden étkezésnél történt tehát valami, ami megerősítette, alátámasztotta Jézus üzenetét vagy jelként utalt rá. Ezért lett minden ilyen vendégeskedés több, mint csupán Jézus életének valami jelentéktelen epizódja és arról alkotott erkölcsi tanítása.

Figyelnünk kell a háttérre is. Igénk 15. verse szerint valaki teljesen fellelkesülten kiáltja oda Jézusnak: „Boldog, aki kenyeret eszik az Isten országában!” Ez a lelkenedző ember megsejtett valamit abból, hogy Jézus vendégeskedései tulajdonképpen csak a ránk váró lakoma főpróbái, amelyet Isten készített el az üdvözülteknek. Hát nem éppen Jézus beszélt arról az eljövendő napról, amikor keletről és nyugatról, északról és délről áramlanak majd az Isten országa asztalához? (Mk 13,27)

Itt lenne érdemes néhány mondat erejéig az asztali imádság fontosságáról is szót ejteni. Mert, ha családi asztalnál ülünk is odahaza, akkor se feledjük, hogy ez a szerény keret is előképévé válhat annak, ami Istennél vár ránk. Hogy fejezte ezt ki Jézus? „Hasonló a mennyek országa a királyhoz, aki a fiának lakodalmi lakomát készített...” (Mt 22,1). Ha tehát a napi kenyerünket esszük, akkor se feledhetjük el, hogy a minden idők legdicsőségesebb és legpompásabb vacsorájának a szerény főpróbáján ülünk. Ehhez pedig szorosan hozzátartozik a könyörgés: Isten áldd meg ételünket-italunkat, s engedd meg, hogy ezért hálát és köszönetet is mondjunk.

Másrészt Jézus néhány elgondolkoztató mondása jut ezzel kapcsolatban az eszembe. Egyik éles beszédében így óvta tanítványait: „Óvakodjatok az írástudóktól... akik szívesen ülnek a zsinagógák és a vendégségek főhelyein” (Mk 12,38-39). – Vagy egy másik: „hogy fogadhattok el tiszteletet egymástól, de az egy Isten dicsőségét nem keresitek?” (Jn 5,44)

Azaz: aki állandóan a maga elismerését és dicsőségét kergeti, az soha nem lehet szabad ember. Megszokja ui., hogy állandóan mások szemével nézze és mérje magát. Az a veszély fenyegeti, hogy önértékelése mértékét elvétí. Sőt mi több: a maga személyével kapcsolatban mindig olyan igényeket támaszt a többiekkel szemben, amelyeket mások is csak a legritkább esetekben tudnak teljesíteni. Minden, önző módon csak a maga tekintélyét érvényesíteni akaró ember előbb-utóbb mások fölötti hatalomra vágyik és szükségképpen taszítólag hat embertársaira. Jézus tudatosan utasított vissza minden ilyen hatalmi igényt. Dicsőség, tisztelet csak Istennek jár, mert ő az egyedüli jó, aki elfogad minket. Minden egészséges emberéletnek a legfőbb célkitűzése kell legyen Isten dicsőségének, hatalmának ismerése és az előtte való őszinte meghajlás.

3.

A harmadik megfigyelésem igénk második felére vonatkozik, amelytől mindig is idegenkedtem. Mit akarhatott Jézus elérni vagy kifejezésre juttatni azzal, hogy megtiltotta rokonok és barátok viszontmeghívását? Tényleg komolyan gondolta azt, hogy meghitt rokoni, családi vagy baráti kör helyett inkább idegenekkel és ellenszenves személyekkel üljek asztalhoz?

Ezeket a szavait nem tartom méltányosnak, bár ténylegesen elgondolkoztat a velük űzött szándéka. Ezért megpróbálom óvatosan megközelíteni őket.

Sokgyermekes és sokunokás családból származom és kisgyerekként nagyon-nagyon szerettem a különböző családi ünnepeket, disznótoros, lakodalmas vigasságokat nagyszüleimnél. Ezek gyerekkorom legszebb emlékei közé tartoznak. Nincs is szebb annál, mint kedves emberekkel asztalhoz ülni és egymás jelenlétét élvezni! Mindig is sajnáltam fiainkat, hogy világbolygásaink során ritkán lehetett ilyesmiben részük. Ilyenkor tárgyaltuk meg legfontosabb közös ügyeinket, terveztünk, intettünk vagy éppen vígasztaltunk. Mindezt idealizálni sem kívánom, hiszen emlékszem még családi lakomákra, amelyek veszekedéssel, haragos elválással zárultak. Hiszen a családi együttlét is csak addig kellemes, amíg megértés, kölcsönös bizalom és szeretet szabja meg a légkörét. És nem szabad megengedni, hogy a közös együttlétben csupán a másik elismerését, dicséretét akarjuk kiprovokálni a magunk számára, próbára téve a többiek teherbíróképességét, csak hogy a magunk tekintélyét felértékeljük.

Emlékszünk arra, hogy Jézusnál végeredményben milyen alacsony árfolyama volt a családi kapcsolatoknak? Milyen száraz tárgyilagossággal tette helyére egyik rajongója mondatát: „Boldog az az asszony, akinek teste hordozott és az emlők, amelyeket szoptál!” – Jézus így válaszolt: „Sokkal inkább boldogok, akik Isten ígését hallják meg és követik azt.” (Lk 11,27-28) Ebből világosan kiderül, hogy Jézusnál nem a család a legfontosabb kötelék, hanem valami egészen más.

Nem gondolom ugyan, hogy Jézus a testi kötelékeinket bármiféle módon is elutasítja vagy lényegtelennek tartja. De nehéz elviselni, ha megállapítja, hogy azok mit sem érnek, ha nem bizalmon, kölcsönös megértésen és szereteten alapulnak, hanem a teljesítmény és viszontteljesítmény az alapjuk. Elég, hogy valahol zavar lépjen fel ahhoz, hogy ezek a vélt alapok meginogjanak. Gondoljunk csak a nem szerencsés kifejezésre, hogy valamiért „revanzsáljuk” magunkat. Vigyázat, mert ezt a szót a franciából vettük át és a francia *revanche* szó megtorlást, sőt bosszúállást is jelenthet. A szeretet nem „revanzsálja” magát, hanem szeret, mert nem tehet másképp. Pállal kifejezve: „A szeretet nem keresi a maga hasznát, nem engedi megkeseríteni magát, nem számolja fel a rosszat...” (1Kor 13,5).

Jézus egészen más dimenziókban él és gondolkodik. Figyelmeztet azért, nehogy túlzott elvárásokkal menjünk el lakomáinkra. Az Isten országáén ui. sokkal erősebb kötelékek kapcsolnak majd össze bennünket egymással és Istennel.

S végül még csak egy kiegészítő gondolatot hadd említsek meg. A legegyszerűbb evésnél is Jézus gondolata már az Istennel való örök lakomán járt, amelynek szépségét és dicsőségét fel sem tudjuk fogni. Ott tényleg megszűnik majd a szegény és a gazdag, az egészséges és a beteg, a látó és a vak, a rokon és az idegen közötti különbözőség. Erre készít fel már most Isten, amikor úrvacsorájához szegényt és gazdagot, egészségest és beteget egyaránt szívesen meghív és vendégül lát. Anélkül, hogy bármilyen „revánzszt” kalkulálna be a meghívásába. Ezért nem kell, hogy kedvünket szegje az itt érezhető és kitapintható naivitás. Hiszen éppen Jézust csúfolták kortársai nagyevőnek és iszákosnak. Az a fontos, hogy a lakománál ne akarjunk korlátokat szabni az Isten közösségteremtő Lelkének, aki eggyé formálhat bennünket.

Legyünk hálásak az Úrvacsoráért, amelyet valaki „az egyház legdemokratikusabb intézményének” nevezett. Belőle senkinek nem kell kimaradnia, senkit nem kell kizárni belőle. De senki nem is kap többet, mint a többiek: egy darab kenyeret, egy korty bort. Éppen ezek jelei a Messiás jövődő vacsorájának, amelyben feltámadásunk után lesz – reménységünk szerint – részünk az Isten örök közösségében.

Milyen nagy kegyelem, hogy a vendéglátó Úr már most hívogat, készítget rá. Nehogy kimaradjunk a végső örömből!

4. A SZAMARAS KIRÁLY TITKA

Amikor közeledtek Jeruzsálemhez, és Betfagéba, az olajfák hegyéhez értek, Jézus elküldött két tanítványt, és ezt mondta nekik: „Menjete az elöttetek fekvő faluba, és ott mindjárt találtok egy megkötött szamarat a csikójával együtt: oldjátok el, és vezessétek hozzám. Ha valaki szól nektek valamit, mondjátok meg, hogy az Úrnak van szüksége rájuk és azonnal elengedi azokat.” Mindez pedig azért történt, hogy beteljesedjék a próféta mondása: „Mondjátok meg Sion leányának: Íme, királyod jön hozzád, szeliden és számaron ülve, igavonó állat csikóján.” A tanítványok elmentek, és úgy cselekedtek, ahogy Jézus parancsolta nekik: odavezették a szamarat a csikójával együtt, ráterítették felső ruhájukat, Jézus pedig ráült. A sokaság legnagyobb része az útra terítette felső ruháját, mások ágakat vagdaltak a fákról, és az útra szórták. Az előtte és utána menő sokaság pedig ezt kiáltotta: „Hozsánna a Dávid Fiának! Áldott, aki jön az Úr nevében! Hozsánna a magasságban.” (Mt 21,1-9)

Igen nehéz lenne ádvent első vasárnapját e történet nélkül elképzelni. Századok óta gyönyörködteti a keresztény népet: úgy kezdődik az egyházi esztendő, hogy Jézus „jön” az övéihez, jön az ő városába, hogy jövetelével valami tökéletesen új, jobb, üdvösebb idő kezdődjék, amelyet érdemes várakozástól fűtött hozsánnával ünnepelni.

Mindez azonban nem vitathatja el azt a jogunkat, sőt kötelességünket, hogy mai szemmel és mai ismereteink birtokában kutassuk Jézus titkát ebben a történetben. Hiszen csak így hallhatjuk meg a mai idők számára szóló üzenetét is. Hármasként: szeretném a bevonulási történetet egyszerűsíteni, elmélyíteni és Jézus élete összefüggésébe belehelyezni.

1.

Nagyon fontosnak tartom, hogy ezt a történetet mind a négy evangélista megörökítette. A feltűnő ebben az, hogy mind *különbözőképpen*. Ez biztat fel viszont engem, mai magyarázót arra, hogy négyük beszámolója alapján próbáljam meg a mi számunkra kihallgatni az üzenetet. Hiszen a bevonulás nem történhetett négyféleképpen, még ha a négy tudósító négyféleképpen számolt is be róla. Ez mindennapi tapasztalatunk is, és nem csodálkozhatunk azon, ha az evangélisták – akik közül nem mind lehetett szemtanúja az eseménynek! – különbözőféleképpen számolnak be ugyanarról. Összevonnunk, egyszerűsíteniünk kell tehát a beszámolót.

Egy valamit nem tagadhatunk le az evangélistáktól. Azt ui., hogy nemcsak leírták ezt a nagyon fontosnak tartott történetet, de azonnal értékelték is – a maguk sajátos szempontjából. Így tartotta szükségesnek pl. Máté annak hangsúlyozását, hogy a bevonulás két próféta ígéret beteljesedéseképpen történt meg: „Mondjátok meg Sion leányának (azaz Jeruzsálem lakosainak), hogy eljött szabadulásod...” – ezt Ézsaiás jövendölte meg (62,11). Azt pedig Zakariás hirdette, hogy „íme jön a te királyod, igaz és szabadító ő; szegény és számárháton ülő...” (9,9). A többiek ezt nem látták fontosnak. Illetve János összefoglalta ugyan ezt a második jövendölést, de rögtön hozzátette, hogy a tanítványok az adott helyzetben ebből egy szót sem értettek (Jn 12,15).

Ugyancsak ez vonatkozik a szerzett számúra is. János szerint Jézus egyszerűen talált egy számárcsikót és felült rá (12,14), Máté viszont részletesen és pontosan tud a keresésről. De csak Márk és Lukács véli szükségesnek a fontos megjegyzést, hogy olyan szamarat hoztak elő, amelynek legeslegelső meglovagolója, utasa lett ez a Názáreti Jézus, a bevonulása alkalmával. Érintetlennek, használatlanak kell annak lennie, ami az Úr rendelkezésére áll.

Végül a diadalmenet „kellékeit” is a legegyszerűbbre kell lefaragnunk. Máté és Márk egybehangzóan számol be arról, hogy faágakat vágott le az újjongó nép, ill. a mezőről hozott lombos ágakat s azokat terítette az útra, sőt a felsőruháját is. Lukács semmit nem tud az ágakról, de arról igen, hogy egyesek felsőruhájukat az útra, mások a számúra terítették. János az érkező fogadására pálmaágakat magával hozó sokaságról beszél, de nem tud semmit az ágak, vagy a ruhák leterítéséről.

Am a lényeg nem ezekben a szerteágazó részletekben van, ezt már az eddigiekből is láthatjuk. A lényeg a Názáreti Jézus „jövetele”. Erről szól az egész evangélium, ill. Isten örömhírének az emberek felé ez a fő tartalma. Jézus jön, hogy az Isten országát hirdesse (Mk 1,38), hogy bűnösöket megtérésre hívjon (Mk 2,17), hogy a Lélek tüzét vesse a földre (Lk 12,49), hogy új életrendet teremtsen (Mt 5,17), hogy döntésre készítse az embereket (Mt 10,34; Lk 12,51). Hogy eljött, annak köszönhatték új életüket süketek és sánták, bénák és némák, haldoklók és feltámasztottak. Mindazok, akik meghallották megtérésre hívó szavát, a kegyelem felkínált ajánlatát szívesen vették, akiknek szemét elveszett voltukra nyitotta rá – róluk Pál apostol is azt mondta, hogy ők az „új teremtés” (2Kor 5,17).

Itt kell azt a zsidó ellenvetést megemlítenünk, amellyel Jézust mindmáig elutasítják. Szerintük Jézus nem lehet a Messiás, mert a világban semmi változást nem hozott a megjelenése. Aki ismeri a 2000 évvel ezelőtti világ viszonyait, az bőven talál cáfolatot erre az ellenvetésre. A félelem és kiszolgáltatottság nyomasztó levegőjébe hozott a Názáreti Jézus és mozgalmá új, friss lelket, teljesen új értelmet adott a világnak a szeretet minden korlátán felüli uralma meghirdetésével. Hogy ezt a mérhetetlen ajándékot sokszor figyelmen kívül

hagyta, sőt megcsúfolta és lábbal tiporta még maga a keresztény nép is az évszázadok folyamán, az nem a Messiás utáni vágyakozás tévedése volt, hanem az az emberiség, a kereszténység bűnlajstromára irandó.

Ha pedig hozzátenném, hogy hány és hány millió ember tapasztalta meg személyesen Jézus hozzá való „jövételét”, akkor soha ki nem fogynék a példákból. A Zsidókhoz írt levél úgy sorolja fel a hithősöket a bibliai korból, mint akik hittek az Úrnak és ígéreteinek és megtapasztalhatták, hogy milyen szavahihető az Úr. Ezt a felsorolást mi is folytathatnánk. Nemcsak az egyháztörténelem nagy neveivel, hanem sokkal inkább azokkal a csaknem névtelenekkel, akiket „felírtak az élet könyvébe”. Őhözjuk is jött, megjött az Úr: értelmet, vagy fordulatot adott az életüknek, megláttatta velük mások nyomorúságát és feladatukul jelölte meg annak megszüntetését.

Jézus az *ádvens* – ma is. Ő a jövő, az érkező. Boldogok azok, akik komolyan veszik a mondatát: „Vigyázzatok azért, mert sem a napot, sem az órát nem tudjátok, amelyen az emberfia eljön.” (Mt 25,13)

2.

Ha már most viszont elmélyíteni akarjuk ezt a történetet, akkor néhány vonás erre bőven kínálkozik. Csak egy-kettőt sorolok fel.

Előszőr: Akárhogy is kerülgetjük az ügyet, itt bizony megtervezett királyfogadásról van szó Jeruzsálem kapujában. János ugyan a megszervezést, előkészítést nem tekinti fontosnak, de a többi három evangélista tudósítása $\frac{3}{4}$ részében ezt tárgyalja, majdnem, hogy fontoskodó körütekintéssel. Mégsem kaphatták a levegőből ezek hárman azt, hogy Jézus két tanítványt küldött el a számár keresésére, s azok, neki engedelmeskedve, oda is vezették hozzá az állatot. Nem a számár, mint olyan, fontos itt a történetben – ahogy azt sokszor szellemeskedve hangsúlyozni szokták. A számár nem tartozott a várt Messiás zsidó kellei közé, Jézus minden kortársa ugyanúgy közlekedett számaron és használta fel szállítási eszközüül. A hangsúly itt azon van, hogy valaki rendelkezésre bocsátja állatát, minden ellenkezés nélkül. Márk ugyan óvatosan megjegyzi, hogy „az Úrnak van szüksége rá, *de azonnal vissza is küldi* (3v.). A többi három erről semmit nem tud. Sőt, egyöntetűen *királynak* nevezi a bevonulót. Aki pedig király, annak – az akkori gondolkodás szerint – az országában minden a tulajdona: ember, állat, föld, mező, erdő. Dehogyan adná vissza az állatot! Kinek? Saját magának?

Határozottan kimondhatjuk tehát, hogy ebben a bevonulásban is Jézus a tulajdonképpen kezdeményező. Csak az ő rendelkezéseinek engedelmeskednek azok, akik tesznek valamit. Ezzel tulajdonképpen csak „másolják”, utánozzák őt, aki soha nem maga akart „jönni” az emberekhez, hanem az ő mennyei Atyját hozta nekik. Hiszen ő mondta ezt is: „Aki hisz énbenem, nem énbenem hisz, hanem abban, aki elküldött engem”. (Jn 12,44) Isten királyi uralmát hozta Jézus a bevonulásával az emberek közé. Hiába Márk szemérmessége, aki nem mer királyról beszélni. A többiek mind királyt, sőt Izrael királyát ünneplik a bevonulóban.

Másodsor: Mindenki tudja, hogy ez a bevonuló ember igen kellemetlen helyzetbe hozza Jeruzsálem lakóit, de még a tanítványokat is. A helybelieket mindenekelőtt azért, mert Jeruzsálem ugyan a zsidók forrón szeretett, de megszállott és leigázott fővárosa. Itt most a római megszállók az urak, s a távoli császár nagyon is jelenlevő és mindenbe beleszólo helytartója, Poncius Pilátus dönt élet és halál felől. Tisztéhez tartozik, hogy jól vigyázzon arra, hogy a császár hatalmát a legkisebb zsidó megmozdulás se veszélyeztesse a birodalomnak ebben a legkeletibb csücskében. Jézus pedig bevonul, meg is hozsánnázzák amúgy Isten igazában. És legnagyobb csodálatunkra a nem éppen finomkodó és tapintatos helytartó *nem lép közbe*. Elannyira, hogy későbbi elfogatásakor Jézus szinte csalódottan panaszoja: „Naponként nálatok ültem és tanítottam a templomba és mégsem fogtatok meg

engem!” A római hatóság érthetetlen tartózkodása bátorítja fel a sokaságot, hogy királyt, ellen-királyt ünnepeljen Jézusban?

Itt meg kell rögtön jegyezzük, hogy már kora időktől kezdve igen sokan elsőrendű politikumnak tekintették Jézust. Ez különben a pörénél is kiderült – Heródes és Pilátus egymáshoz küldözgették a vádlottat, s így igyekezett mindegyik a politika-számba menő döntést áthárítani a másikra (Lk 23,1-12). Akik tehát, sokkal később, csak a „lelkük megváltójának” vallották Jézust, azok leszűkítették az ő működési körét. Őt Isten azért küldte megmentésül, mert az egész világot szerette (Jn 3,16), annak minden politikumával együtt.

Majdnem irigykedve tekinthetünk ma az iszlámra, amelynek Allah-hite egyúttal tudományt, jogot, gazdasági életet és politikát is magába foglal. Ha korábban nem is, de a jeruzsálemi bevonulása óta Jézus pedig ilyen igényét is bejelentette. Miért akarjuk őt kalitkába zárni?

Harmadszor: Érdekes módon keveredik itt Jeruzsálem nagy tisztelete, Jézus Dávid-fiúsága és a számaron lovaglás képe. Hogy a zsidók máig is így üdvözlik egymást búcsúzáskor: „Jövőre, Jeruzsálemben (ti. találkozunk)!” – az is azt mutatja, hogy milyen nagy tiszteletnek örvend ez a hányatott életű város. Ha a mindenkori izraeli miniszterelnök hívei ma is ezerszer esküsznek arra, hogy ez a város egyedül csak az övék, mert ehhez világpolitikai álmaik kapcsolódnak, nem tesznek mást, mint annak idején a Jézust üdvözlők. Csak akkor a világpolitikum abban állt, hogy oda várták a Messiás megérkezését. Amikor 1975-ben Izraelben jártam, egy világkörüli útjáról éppen hazaérkezett 90 éves zsidó férfivel repültem együtt. Elmesélte, hogy elbúcsúzott barátaitól szerte a világon, és most hazajött, hogy a Szentföldön haljon meg. Miért olyan fontos ez? – kérdeztem. Rögtön rávágta: mert idejön a Messiás és az első feltámasztottak között szeretnék lenni! – A város nevéhez elszakíthatatlanul kapcsolódott Dávid király neve is. Bár az ókor „ezertornyú városát” nem ő, hanem Heródes építtette fel, az emberek emlékezetében Dávid uralma jelentette a nemzeti függetlenség mindig is forrón visszavárt, rövid szakaszát. Utcára vonulásukkal vajjon nem arra akarták-e emlékeztetni Jézust a jeruzsálemiek, hogy ideje lenne többet törődni a zsidó nemzeti függetlenséggel, ahogy azt Dávid korában élvezhették?

Annál nagyobb lehetett a csalódásuk, amikor a szamarat és utasát meglátták. Hiszen, ha samár és rajta ülő ember hozzátartozott a város mindennapi arculatához, akkor egy királyt mégis csak ettől elütően képzeltek el maguknak. Hol itt a tekintély, a méltóság, a csodálatraméltó pompa? Nem szerettem volna a tanítványok bőrében lenni ott! Elképzelhető-e, hogy a nép újjongása közben megfélemeztek volna saját követelésükről: „Íme, mi elhagytunk mindent, hogy kövessünk téged, mit kapunk ezért?” (Mt 19,27)

Többször kérdezték már bibliaolvasók, hogy hogyan kiálthatott „feszítsd meg!”-et az a nép, amely a bevonulásakor még királyi Messiásként ünnepelte a Názáretit? Lehetséges, hogy a túlfűtött messiásváró hangulatban bárkit messiásként ünnepeltek volna? Amikor a szamaras embert meglátták, lelkesedésük még tartott, hogy aztán mély csalódásba csapjon át?!

3.

Végül: hogy illik bele ez a bevonulás Jézus egész élete összefüggésébe és mi az üzenete?

Először: Jézus élete nagy fordulópontjához érkezett ezzel az eseménnyel. Itt válik világossá, hogy nincs visszaút a számára. Isten követségére vállalkozott, és Isten most a legnagyobbat követeli meg tőle. Ez az egyetlen messiáshoz méltó jelenet az egész életében.

Másodszor: Isten semmi mást nem adott neki a számaron kívül. Sem hatalmat, sem katonaságot a leszámoláshoz, sem erőt a végső győzelemhez. Királyi méltóság helyett szelidséget, uralom helyett mások kiszolgálását, kiharcolt győzelem helyett békés szándékot, gazdagság helyett szegénységet, tekintély helyett alázatot.

A mának szóló üzenete sem lehet más. Boldogan vesszük tudomásul, hogy Jézus milyen engedelmesen vállalja még máig is értünk az atyai megbízatást. Szabad, lehet, kell imádkoznunk a „jövetelért”, nehogy magunkra maradjunk. – Ám ma sem kínál többet, mint amire megbízása van. Ezért legyünk mi keresztények óvatosak mindenivel szemben, aki hatalmat, tekintélyt, szuperjólétet és győzelmet ígér, – ennek a szegény királynak a nevében. Mert az ígélet szép szó, ígérni könnyű, de csalódás, kiábrándulás a vége.

Mi pedig a szelíd, szolgáló békeszerető, szegény és alázatos Jézus Krisztus gyermekei vagyunk.

5. AZ ÁTVÁLTOZÁS TITKA

Hat nap múlva Jézus maga mellé vette Pétert, Jakabot és testvérét, Jánost, és felvitte őket külön egy magas hegyre. És szemük láttára elváltozott: arca fénylett, mint a nap, ruhája pedig fehérén ragyogott, mint a fény. És íme, megjelent előttük Mózes és Illés, és beszélgettek Jézussal. Péter ekkor megszólalt, és ezt mondta Jézusnak: „Uram, jó nekiünk itt lennünk. Ha akarod, készítek itt három sátrat: egyet neked, egyet Mózesnek és egyet Illésnek.” Még beszélt, amikor íme, fényes felhő árnyékolta be őket, és hang hallatszott a felhőből: „Ez az én szeretett Fiam, akiben gyönyörködöm, reá hallgassatok!” Amikor a tanítványok ezt hallották, arcra borultak, és nagy félelem fogta el őket. Ekkor Jézus odament, megérintette őket, és így szólt hozzájuk: „Keljetek fel, és ne féljete!” Amikor föltekintettek, senkit sem láttak, csak Jézust egyedül. Miközben jöttek lefelé a hegyről, megparancsolta nekik Jézus: „Senkinek se mondjátok el ezt a látomást, amíg fel nem támad az Emberfia a halottak közül.” (Mt 17,1-9)

Nem biztos, hogy valaha is rájövünk a nyitjára ennek a titokzatos történetnek! Akárhány kísérlet vállalkozott már rá, ugyanannyinak kellett rájönnie arra, hogy ez aligha sikerül teljesen. Erre a következtetésre kell jutnunk akkor is, ha a három evangelista tudósítását olvassuk és összehasonlítjuk. Közülük talán Lukács járt el a legszimpatikusabban, amennyiben érthetővé akart dolgokat tenni. Ugyanakkor éppen őt kell megkérdeznünk, hogy az érthetőségre való törekvésével nem fedte-e el a történet titokzatos, és végső soron meg-nem-magyarázható jellegét.

Ha mi most azért foglalkozni próbálunk vele, azt azzal a megilletődöttséggel tesszük, hogy itt Jézus életének olyan titkával van dolgunk, amely számunkra csak az örökkévalóságban bomlik ki teljesen. A mi magyarázatunk is csak kísérlet, csak próbálkozás. Van azonban a történetnek néhány olyan vonása, amely ma bennünket is megszólíthat. Vegyük ezeket szemügyre!

1.

Mindenekelőtt, láthatóan nagy hangsúly van azon, hogy mindez Jézussal és a tanítványokkal egy hegyen, hegytetőn történt. Hogy ez tényleg a Tábor hegye volt-e, ahogy azt később állították, nem olyan fontos. Sokkal fontosabb azonban az, hogy Isten történelmének legdöntőbb eseményei velünk emberekkel szintén hegyen játszódtak le. Hegyen kellett volna Ábrahámnak fiát feláldoznia. A Hóreb hegyén adta Isten Mózesnek a törvénytáblákat. Egy hegy tetejére vitte fel a kísértő Jézust, hogy megkísértse, és végül is hegytetőn állították fel Jézus keresztjét, hogy azon életét adja a világért. Ha tehát most hegytetőre vonult el Jézus, akkor Isten itt is valami nagyot, valami rendkívülit készített elő. Valami olyat, amire se Jézus maga nem készült fel, de még kevésbé a tanítványai.

Eszembe jut az égő csipkebokor története. Mózes ott olyan titokzatos istenjelenésnek lesz tanúja, amely megdöbbeneti és félelemmel tölti el őt: „Oldd le sarudat a lábadról, mert

szent föld az a hely, ahol állasz!” (2Móz 3,5) A tanítványok is megrémülnek a hegyen. „Ez az én szeretett fiam, akiben gyönyörködöm, reá hallgassatok!” – hangzik feléjük a mennyei hang. Az egyik evangélista szerint Péter erre teljesen összezavarodik s olyanokat mond, amit eredetileg biztosan nem szándékozott mondani.

Nem kellene-e az ótestamentumi tapasztalatokat ennél a történetnél is érvényesíteni? Istent nem csak, mint szerető és kegyelmes Istent lehet átélnie az embernek. Isten félelmet is kelthet bennünk, Isten titokzatosan cselekedhet és titokzatos is maradhat számunkra örökre. Még Jézus Urunk sem volt kivétel ez alól. Akár születését nézzük, akár élete végét figyeljük, tele van az számunkra felfoghatatlan titkokkal. Isten fenntartja magának ezt a jogát és nem köteles nekünk bepillantást engedni a kártyáiba. Elszámolással sem tartozik. Ez még akkor is áll, ha fájdalmunk van miatta.

Életem végéig nem fogok napirendre térni pl. apám korai halála fölött. Minden racionalitása ellenére irracionális marad minden háború. Teljesen egészséges szülőknek gyógyíthatatlanul beteg gyermeke születik. Nagyon kegyes, istenhívó embereknek kell egy életen át nyomorultul szenvednie. S az emberi értelem hiába keresi itt a logikát, az okot, – a miért?-ek sorra megválaszolatlanok maradnak. Éppen ezért kell tiltakoznunk a kereszténység mai ellaposítása és elsekélyesítése ellen. Mert, ha Isten csupán kollega, beszélgetőpartner, az értelem számára valamilyen illetékes ellenőrzőszerv, vagy csak a sebek kötözésére rendelt puhány szanitéc, akkor nincs sok értelme, hogy még törjük is a fejünket miatta. Ám Isten únos-úntalan rádöbrent bennünket arra, hogy ő tartja kezében a dolgok menetét. Akár tetszik ez nekünk, akár nem. Nem számít, hogy lázadozunk-e emiatt, vagy sem.

Jézust fölrendeli az Úr a hegyre, a három tanítvánnyal együtt. És ott egy egészen picit föllebbenti a fátylat, hogy lássanak, halljanak valamit Belőle. Istent soha senki nem látta, mondja az Írás. De életünknek egy-egy nagyon is izgalmas pontján talán föllebben a fátyol és találkozhatunk a Láthatatlannal. Nem csoda, ha sok írásmagyarázó ezt a hegyi jelenetet Jézus élete egyik legfontosabb csúcsának tekinti. Boldog az, akinek életében voltak, vannak ilyen „hegyek”, szürke útján csúcsok, amelyeken erőt kap a mély völgyeken való átsegítéshez is.

2.

Ugyancsak feltűnő, hogy Jézus nem vonult fel a hegyre mind a 12, vagy 70 tanítványával. Csak Péterrel, Jakabbal és Jánossal. Vajon azért, mert ők voltak a belső, bizalmi kör? Ők voltak a legértelmesebbek? Ennek ellentmondani látszik Péter viselkedése. Úgy tűnik, elveszíti a fejét. Vagy talán az isteni dicsőséggel való találkozás teljesen kilódítja őt a normális kerékvágásból? Ki tudja? Mindettől függetlenül marad a tény: nem mindenki alkalmas, nem mindenki képes az Istennel való találkozás elhordozására. Jézus is válogat. Kiválogatja azt a keveset, aki elkísérheti őt a hegyre. Velük aránylag kevés baja van ott. S hogy ezt mennyire jól tette, azt mutatja a későbbi, balsikerű vállalkozása a Gecsemáné-kertben. Oda ugyan mindnyájan elkísérhették, de Pétert, Jakabot és Jánost külön még magával vitte, hogy gyötrődését és halálfélelmét megoszthassa velük. A kísérlet csődöt mondott: még a három kiválasztott is cserbenhagyta őt és elaludt. Gyávaságból, fáradtságból, vagy értetlenségből?

Nos, a hegyen is elaludtak a kísérők. De itt más szándéka lehetett Istennek a tanítványok elaltatásával. Mielőtt Ádámnak segítőt formált oldalbordájából az Isten, elaltatja őt. Hányszor fordul elő az életben, hogy mikor valami nagy dolog történik velünk, nem vagyunk tudatunknál. Alsunk, vagy álmodunk. Mintha csak beigazolódna a zsoltáros mondása: „Akit az Úr szeret, annak álmában is ad eleget.” (Zsolt 127,2) Az a benyomásom, hogy mindaz, ami itt a hegyen a tanítványokkal történt, azt ők álomban, tudatuk kikapcsolódásával élték át. A csodálatos, ragyogó, átváltozott jézusi arc, a napként fénylő ruha, a mennyből hangzó szózat – mind olyan képek, amelyeket álmainkból igen jól ismerünk. Nem csoda, ha a nagy jelenés után Jézusnak oda kell mennie a tanítványokhoz,

hogy valósággal fölrázza őket álmukból: „ébredjetek fel és ne féljetek!” Amíg ti aludtatok, megrendítően mélységes dolgok történtek körülöttetek. Isten dolgozott, Ő volt a cselekvő. De hát mit tett ezalatt Isten?

3.

Nem árt, ha e kérdésre úgy válaszolunk, hogy ezt a történetet az előbb már említett gecsemáni jelenettel hasonlítjuk össze. Jól tudjuk, ott mi volt a tét. Azt a Jézust, aki hozzánk hasonló emberré lett, szenvedése és halála előestéjén még egyszer megrohanta a félelem. Nincs ember, aki ne félne a bizonytalan végtől, a haláltól, ha mégannyira állítja is annak az ellenkezőjét. Jézus is félt. És nem lehetett számára teljesen világos, hogy az Atya által megkívánt áldozatot meghozza-e? Az evangelisták azt írják, hogy szomorkodott és gyötrődött ezért, és igazán szíve legmélyéből azt kérte, hogy ne kelljen kiinnia a szenvedés poharát – már amennyire ez lehetséges. Sőt, egyik evanglista azt állítja, hogy „halálos gyötrődésében még kitartóbban imádkozott, és verejtéke olyan volt, mint a földre hulló nagy vércseppek” (Lk 22,44). Ez bizony arra vall, hogy emberileg mindent megtett, hogy még elhárítsa maga fölül a veszedelmet. Küzdelmének vége az lett, hogy Isten győzött, Jézus pedig megadta magát és meghajolt akarata előtt. Úgy, ahogy azt már imádságában kérte: „mégse az én akaratom legyen meg, hanem a tied”.

A hegyen viszont Isten mást tett. Részeltette Jézus Krisztust az Ő fenségében és dicsőségében. Ezt akarják legalább megközelítően leírni a jelenségek: hogy Jézus arca tökéletesen elváltozott, hogy napfényességű lett a ruhája, hogy felhő borította el őt, hogy hang szólt a felhőből. Jézus Krisztus ettől a pillanattól kezdve már nem az volt, akit galileai származásával családja, környezete ismert, nem az, aki fölment a hegyre. Bár tovább vándorolt tanítványaival, s egy pillanatra sem szűnt meg jól tenni – de már nem „az ács fia” volt. Isten jelentette be rá az Ő teljes igényét, Fiának ismerte el. Nagy titkot bízott rá, az emberiség megmentésének titkát.

Ezt pedig nem volt szabad kikürtölni a világba. „Ne adjátok azt, ami szent, az ebeknek, gyöngyeiteket se dobjátok a disznók elé...” – így tanította ezt Jézus maga (Mt 7,6). A hegyen pedig, lám, megtiltja Péteréknek, hogy feltámadása előtt kikiabálják azt, amit ott láttak. – Isten dolgozott, amíg ők aludtak. Álmukban ugyan „látták” az eseményeket, de nem voltak aktív részesei azoknak. Isten magának tartotta fenn a jogot, hogy egyedül legyen és tegyen, amikor Jézus Krisztus „metamorfózison” megy át (ez a szó áll az eredeti szövegben!) és most már teljesen az Isten dicsőségének részese lett.

4.

Le kell szállnunk végül is a hegyről, ahogy azt Jézus is tette. Pedig a csábítás nagy volt, hogy fönn maradjanak: távol a hétköznapi csúnya és piszkos rohanásától, érdemes lenne tovább gyönyörködni az álomban, a látomásban. Mégis, számunkra is hozott valamit ez a hegytetői jelenet. Mégpedig reménységet és elkötelezést. Jézus első teológiai magyarázója, Pál apostol azt írja a korintusiaknak, hogy ez az „átváltoztatott” Jézus számunkra is kilátásba helyezte az „átváltozást”, amikor Szentlelkét adta nekünk. „Az Isten Lélek, és ahol az Úr Lélek, ott szabadság van. Mi pedig... ugyanarra a képre formáltatunk át dicsőségről-dicsőségre, úgy, mint ahogyan az Úrnak Lélek formál” (2Kor 3,17-18). Akik tehát a metamorfózison átment Urat szemlélik, maguk is megváltozhatnak. Persze nem úgy, hogy kozmetikai trükköket, vagy a plasztikai sebészet művességét veszik igénybe. De a Lélek csodát tehet velünk. Nem vagyunk elveszve! Sem most, ebben az életben, sem a jövőben, ahol feltámadunk. Még pedig az Úrhoz hasonlóan.

Végül is ez az „átváltozott” Úr a hozzá való hasonulást meg is kívánja tőlünk. Mert ennek a világnak megvan a maga sémája, formája, és világos, hogy azt akarja, hogy mi is

sorakozzunk a többiekhez és ne lógjunk ki a sorból. Micsoda kirívó példáit láthatjuk a gondolkodás nélküli cinkosságnak, a nemtörődöm társutasságnak és a fejbőlintó Jánosok felelőtlenségének! Rómába írta Pál, hogy a világ gondolkodási és viselkedési sémája mellett – vagy éppen azzal szemben – a keresztények számra a Jézushoz hasonulás, az ő gondolkodására és cselekvésére való ráhangolódás a lehetőség. „Formálódjatok át a ti elmétek megújulásával, hogy megítélhessétek, mi az Istennek jó, kedves és tökéletes akarata” (Rm 12,2).

*

Ezért nem szabad evangéliumainkból törölni a táborhegyi Jézusátformálódást. Őt dicsőségében részesítette az Isten. Minket pedig az örök újrakezdés, a megváltozás lehetőségének nagy reménységével ajándékoz meg. Lehetek én akármiyen messze, mélyen, távol, elveszve – Istennél minden lehetséges. Ő Fia ábrázatára változtathat át. Ma is.

6. A TITKOK TITKA: ISTEN (VOLT)-E JÉZUS?

Amikor Jézus továbbment onnan, meglátott egy embert ülni a vámnál, akit Máténak hívtak, és így szólt hozzá: „Kövess engem!” Az felkelt, és követte őt. És történt, amikor Jézus asztalhoz telepedett a házban, sok vámszedő és bűnös jött oda, és letelepedtek Jézussal és az ő tanítványaival együtt. Meglátták ezt a farizeusok, és szóltak tanítványainak: „Miért eszik a ti mesteretek vámszedőkkel és bűnösökkel együtt?” Ő pedig, amikor ezt meghallotta, így szólt: „Nem az egészségeseknek van szükségük orvosra, hanem a betegeknek. Menjetelek és tanuljátok meg, mit jelent ez: Irgalmasságot akarok, és nem áldozatot. Mert nem azért jöttem, hogy az igazakat hívjam, hanem a bűnösöket.” (Mt 9,9-13)

Különösen ma, a vallások közötti beszélgetés idején, igen komoly nehézséget jelent az, hogy mi, keresztények Jézust, mint Isten Fiát tiszteljük. Ha erről lemondanánk, lényegesen megkönnyebbülne a beszélgetés a zsidósággal, az iszlámmal, de egy sereg más vallással is. Amikor azért most a Jézus titkával foglalkozunk, ezt a kérdést sem szabad kikerülnünk. Egyfelől tudjuk, hogy Jézus mennyire komolyan vette az emberi életét, – másfelől azt is mondta magáról, hogy ő *egy az Istennel* (Jn 10,30). – Egyfelől tudjuk, hogy milyen évszázados harc és vita után fogadta el az egész kereszténység a Jézus isteni voltáról is szóló tanítást, – másrészt pedig még soha senki emberfiát nem halmoztak el annyi Istennek kijáró tisztelettel, mint éppen őt.

Olyan szakasz áll itt Máté evangéliumából, amely három ponton mutatja be nekünk a Názáreti Jézust. S ha e három pontot komolyan vesszük, bizonyára megkérdezhetjük utána, hogy ki is ez a „titokzatos” Jézus Krisztus és milyen a viszonya Istenhez, akit ő mindig az „őket küldő Atyának” nevezett.

1.

Egy vámszedő bódéjába vezet el bennünket az evangelista. Ott ül Máté bent és a kötelességét teljesíti: vámol és pénzt szed be az államkasszájának. Foglalkozásának kis szépséghibája persze, hogy adó- és vámbehajtó vállalatnak dogozik, idegen embereknek tehát, s hogy azok a beszedett pénzt a félpogány Heródesnek, de közvetve a megszálló római hatóságnak küldik tovább. Ezzel persze a gyűlölt császár pénztárát gazdagítják. Nem lehet csodálkozni, hogy Máté úgy érzi: két szék között ül. Munkáltatói számára rabszolga ő, akit bármikor meneszthetnek. Honfitársai, a zsidók szemében pedig közönséges hazaáruló, hiszen kollaborál az ellenséggel. Ha Máté csak kicsit is nézi a maga hasznát, akkor itt-ott magasabb

vámost is megkövetelhet és így – illetéktelenül ugyan, de saját haszonhoz jut. S mivel ezt mindenki feltételezi, ezért a legmegvetettebb foglalkozások közé számítják az övét. Egy sorban vetik meg a kockajátékosokkal, rablókkal, erőszaktevőkkel és marhapásztorokkal, no és az utcanőkkel.

Ezt tudnunk kell háttérként, hiszen ehhez az emberhez tér be Jézus Kapernaumba vezető útján. A látogatás rövid, egy szóra tett következik és már vége is. Jézus benéz és rászól a vámosra: „Kövess engem!” – Már megy is tovább, de nyomában ott van Máté, aki egyszerűen fölállt és követte őt (9.v.).

Írásmagyarázókat mindig is megdöbbenett ez a kis epizód. Itt hiányzik ui. minden magyarázkodás, nem szükséges a hívás előzményeinek utána járni. Máté lelkében sem vájkál senki, hogy lépését megmagyarázza. Igen, mert egyáltalán nem ez a megvetett ember áll itt a középpontban. Hanem az, aki felszólította őt a követésére. Lehet, hogy ők ketten eddig soha nem is találkoztak, talán nem is hallottak eddig egymásról. De Jézus szólt és Máté indult. Lehet, hogy utána még meg is vendégelte Jézust a saját házában. De mindez nem biztos, és nem is fontos. Itt valaki szólt, és amit mondott, az beteljesedett, valóság lett. Ez a lényeg.

Igen messze kell visszagondolnunk, hogy egy ehhez teljesen hasonló jelenettel találkozzunk. Amikor még nem volt a világ – legalábbis mai fogalmaink szerint nem – de Isten hatalmi szavát bocsátotta ki, hogy „legyen világosság” és lett, megszületett a világosság. A teremtés ezzel vette kezdetét: a káosz megszűnt, mert fény ragyogott föl felette.

Ilyen hatalom áradt ki Jézusból, s ebből valami egészen új valóság született. A megvetett vámos engedelmeskedik, a kitalált követésre méltóra talált, a spekuláns szinte minden gondolkodás nélkül utánamegy a megszólítójának. Minden kétséget kizáróan isteni beavatkozással van dolgunk ezen a Názáreti Jézuson keresztül.

Az evangelisták nem hagynak semmi kétséget afelől, hogy Jézus lábaihoz borultak az emberek. Miért? Lenyűgözte őket a szavaival, s úgy tanította őket, mint aki isteni teljhatalommal rendelkezik (Mt 7,29). Az ilyennek lehet egy ideig ellenállni, őt elutasítani, megvetni vagy kigúnyolni. De ez tartósan nem megy. Ilyen teljhatalmat nem lehet mímelni, megjátszani vagy kierőszakolni. Vagy van valakinek, vagy nincsen. Jézus szemére vetette kortárs-tanítóinak, hogy ilyen teljhatalom nélküli kísérletezők voltak. Béreseknak nevezte őket, (Jn 10,12-13), akiknek csak a saját érdeke a fontos. Ezzel szemben állt ő, aki mindig az Atyja akaratát hajtotta végre. Ezt érezték meg az emberek a körében, akik találkoztak vele. Közhasznátú kifejezéssel azt mondaná legszívesebben az ember, hogy mintha „megbabonázta” volna őket. Tessék belegondolni ebbe a helyzetbe: Jézus bekukkant, rászól Mátéra – és az csapat-papot, tehát munkát, állást, hivatalt, kenyérkeresetet egyszerűen otthagyt. Mert engedelmeskednie kell.

S az egyháztörténet a példák sokaságát tudja felhozni ennek ábrázolására. Emberek üldözték őt és egyszerre – a vele való találkozás után – Pálként legnagyobb hirdetői lettek. Ma is vannak találkozások vele. Lehet ma is ellenállni, őt lekicsinyelni vagy akár megvetni. Ám akivel neki szándéka van, azon megmutatja isteni hatalmát. Akárcsak a vámos Mátén.

Nem hiszem, hogy Jézus valaha is önmagát istennek nevezte volna. De amikor szólt és cselekedett, az emberek egyszerre Isten előtt állóknak tudták magukat. Hogy mondták azt mentegetődzve azok, akik találkoztak vele: „...soha ember így nem szólt, mint ez...” Azaz, csak Isten!

Persze, hogy nem! Hiszen nem is emberi szó volt az. Isten szava beszélt belőle.

2.

A szakasz második jelenete már egy asztaltársaságba vezet el bennünket. Az evangelista megint nem magyarázkodik, nem részletez, hanem a lehető legtömörebben mondja el a lényegét. Letelepszik az asztalhoz Jézus, ott vannak a tanítványok, a farizeusokat is érdekelte az együttlét. Kis szépséghibája van azonban az eseménynek. Az evangelista külön

hangsúlyozza, hogy „sok vámszedő és bűnös” jött oda és azonnal Jézushoz telepedett. Ez rögtön kihívja a farizeusok haragját. Egyelőre még – úgy látszik – nem mernek kikezdeni Jézussal, ezért inkább a tanítványokat kérdezik meg efelől: „Ez a ti mesteretek miért eszik vámszedőkkel és bűnösökkel együtt?”

A farizeusok

Ki hinné, hogy egy közös étkezés ilyen nagy ügygé nővi ki magát? De meg is kell értenünk a feleket! A farizeusok már eleve nem ültek le akárkivel asztalhoz, főleg idegenek asztalához nem, mert attól féltek, hogy „nem kóser” ételt és italt kell ott fogyasztaniok. Ki tudhatta, hogy pl. az eléjük tett olajbogyóért a termelő lefizette-e a tizedet, amit Mózes előírt? Ki garantálhatta nekik, hogy a szárnyast, amelyet az asztalra tettek, szabályszerűen ölték-e meg, s nem maradt-e vér benne? És hátha a feltálat borból valami pogány áldozati szertartásnál is ittak már? Mindennek még a gondolata is utálattal töltötte el őket. De ami még ennél is fontosabb: ettől a naptól kezdve Jézust is *tisztátalannak* kellett tekinteniök. Hiszen micsoda gondatlanul evett és ivott, és mennyire nem válogatta meg az asztaltársait!

Az asztaltársak

Meg kell értenünk Jézus nem éppen díszes asztaltársait is. Elvégre nincs társadalom, amely ne venné igénybe egyes emberek nem éppen elegáns foglalkozását. Hogy valaki fürdőszemélyzetként kereste a kenyerét vagy pásztorként, adószedőként vagy kereskedőként, – azzal hozzájárult a társadalmi egyensúly megtartásához, no és így tudta eltartani, az így szerzett pénzzel a családját. Hogy ezekben az ún. „nem tiszta” foglalkozásokban csalni, lopni és hazudni is lehetett, annak a pusztá gyanújára – ahogy azt a farizeus kegyesek tették – még nem biztos, hogy el kellett volna ítélni mindenkit. Hogy ezt a valóságos helyzetüket Jézus megértette, az vonzotta őket hozzá. Utálták a társadalom kétszínűségét, amely a szolgálatukat ugyan elfogadta, őket viszont személyükben a maga „tisztességes” köreiből kirekesztette. Csak Jézus nem tette ezt velük, következésképpen nagy bizalmuk volt hozzá.

Jézus

Végül Jézust is meg kell értenünk. Először is a tanítása felől nézve. Ő minden korlátozás és fenntartás nélkül a *jó Istent* hirdette és ennek a jó Isten *eszközének* tudta magát. Isten jóságát, szeretetét pedig semmiféle korlát nem határolhatja be. Ha Ő egyformán hozza fel a napját jókra és gonoszokra, akkor milyen jogon akarja valaki ezt a határtalanságát mégis beszűkíteni? Ha Ő semmi különbséget nem tesz emberek között, miért tenné ezt Jézus, aki még az elveszetteknek is inkább utánajárt, semmint örült volna a vesztükön!

Másodszor a gyakorlata felől is meg kell Jézust értenünk. Az evangéliumok olvasásakor néha az az érzésünk, mintha Jézus mindig lakomán töltötte volna az idejét. Sokszor meghívták vendégségbe – mint talán itt is – és nagyon sokszor volt ő a vendégfogadó házigazda. Gondoljunk csak az ötezer ember megvendéglésére! A közös asztalnál ülésnek rendkívüli jelentősége volt – és igen sokszor van ma is. Gondokat lehet ott megbeszélni, egymást jobban megismerni, feladatokat megtárgyalni és együtt megtervezni. Sok mindent tudnak az asztaltársak átbeszélni és elintézni, – többet, mint egyébként. Jézus láthatóan kimondottan jól érezte magát az ilyen asztalközösségekben, különösen, ha azok többek voltak udvariaskodásnál, vagy sanyarú kötelességteljesítésnél. Itt intett, buzdított, óvott, figyelmeztetett és megbocsátott, s úgy látszik, nem is eredménytelenül: emberek megnyíltak, hálások voltak, hogy komolyan vette őket, s nem kellett félniük, hogy irtózik tőlük.

Ám két szempontot nagyon komolyan vett Jézus a lakomáknál. Azt hirdette, hogy, ha majd végleg az Isten teljes közösségébe kerülünk, tehát az üdvösségben lesz részünk, az sem lesz más, mint egy ilyen közös vacsorai részvétel. Egyszer elmondta azt, hogy csak olyan lakomát szabad rendezni, amelyből senki nincs kitiltva és hogy tanítványainak nem azért kell vendégszeretőnek lenni, hogy őket is majd visszahívják.

A másik szempont pedig onnan adódott, hogy Jézus leült bárkivel, együtt evett és ivott vendéglátóival vagy vendégeivel. Így pl. az utolsó éjszakán is, amikor tanítványaival ült le

búcsúvacsorára. S amikor a bort nyújtotta nekik, azt mondta, hogy ez az újszövetség vére. A bor tehát ezért a Messiás jele.

Ezt tudták az ellenfelek nagyon jól. Nem csoda, ha megrökönyödtek. Hiszen megértették, hogy itt valaki az isteni Megváltó igényével lép fel. És ez nem tréfa. S ezen a jézusi igényen még az sem rontott, hogy elkezdtek gúnyolódni felette. Szembeállították Keresztelő Jánossal, ahogy azt egyszer ő maga is elmondta: „...eljött János, aki se nem eszik, se nem iszik és azt mondjátok, hogy megbolondult. Most pedig eljöttem én, aki eszem és iszom, és azt mondjátok: íme, a nagyétkű és részeges ember, a vámszedők és bűnösök barátja” (Mt 11,18-19).

Aki ilyen sértést lenyel és még csak vissza sem vág, az túl van a mi erkölcsösködésünkön és méricsgélésünkön. Az az isteni szeretet tökéletes mércéjével mér. Mi, emberek nem vagyunk képesek erre. Mi számítunk és kalkulálunk, igazságoskodunk és latolgatunk, megmérünk és könnyűnek találunk. Csak az isteni szeretetről lehet elmondani, hogy „nem keresi a maga hasznát... nem rója fel a gonoszt... a szeretet mindent elfedez, hisz, remél, eltűr, soha el nem fogy...” (1Kor 13). Melyikőnk emberi szeretetéről lehetne ezt, minden fenntartás nélkül, állítani?

Azóta is, valahányszor úrvacsorához hívogatunk, ezt abban a biztos tudatban tesszük, hogy az új szövetség vérében részesülve Istennel találkozunk. Éppen a magát odaadó Názáreti Jézusban.

3.

A jelenet éles fordulatot vesz végül is. Nem a megszólított tanítványokra bízta Jézus a feleletet. Ő maga felel, mégpedig igen határozottan: „Nem egészségeseknek, hanem betegeknek van szüksége orvosra” – és „nem igazakat hívogatni jöttem, hanem bűnösöket”. Jézus itt nem száll vitába a magatartásáról, hanem szembehelyezi vele a magatartást magát. Ugyanezt mondhatjuk el a kérdésről, hogy Isten Fia-e Jézus, vagy nem? Lehet róla filozofálni, de ez a kérdés nem a filozofálás területére tartozik. Jézus nem érvel, hanem megindokolja a saját eljárását. Orvosra betegeknek van szüksége; bűnösöket pedig nem elítélni, hanem az Isten országába hívogatni kell. Ezt teszi ő, és ennyiben isteni feladatot teljesít. Ahogy Isten már régen kijelentette a népének: „...én vagyok az Úr, a te gyógyítód...” (2Móz 20,6) – Jézus csak megvalósítja Istennek ezt a kettős programját.

*

Soha nem vezet eredményre, ha Jézus istenségéről akarnak vitatkozni. Mi viszont bármikor utalhatunk mindarra, amit és ahogyan cselekedett. Ezzel szolgáltatta a legfontosabb bizonyítékokat.

Így lehet ma is átélni és megtapasztalni őt.

Gémes István